

Stillen voedselinitatieven de honger naar mensenrechten?

Studiedag VVSG 14 februari

Annick Verstraete
Didier Reynaert

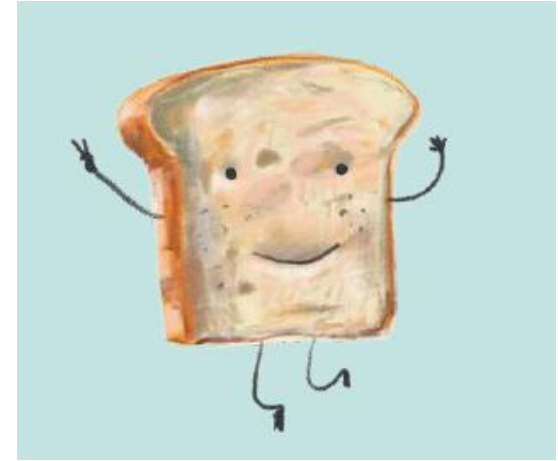
**HO
GENT**

Voorstelling en achtergrond

- Opleiding sociaal werk HOGENT & EQUALITY Onderzoekscentrum
- Focus: sociale uitsluiting bij mensen in kwetsbare levenssituaties tegengaan en hun levenskwaliteit en het garanderen van mensenrechten bevorderen.
 - Onderzoeklijn: toegankelijkheid van basisvoorzieningen om onderbescherming aan te pakken.
 - Onderzoeksteam Caroline Vandekinderen, Ann Brabandt, Geertrui Van Vlem
 - de positie van de sociale restaurants in de realisatie van het recht op voeding.
 - Keuzevrijheid in de voedselbanken
 - Analyse rapporten Voedselschakel(t) Koning Boudewijnstichting

Context

- De comeback van voedselondersteuning als armoedebestrijdingsstrategie
 - Meer mensen maken gebruik van voedselondersteuning
 - Groep gebruikers is diverser geworden
 - Grote diversiteit aan initiatieven
 - Diversiteit aan logica's in de initiatieven: ecologisch, gezondheid, sociale cohesie, armoedebestrijding
- Tegelijk aanhoudende kritiek:
 - “Voedselhulp is niet ok” (Smeyers, 2019, sociaal.net)
 - “Dat meer mensen beroep doen op voedselhulp, is het beste bewijs van een falend armoedebeleid” (Sillis, 2020, sociaal.net)

Een vrijwilliger uit de voedselbedeling in Ieper

“Eigenlijk is het een taak van de gemeente om te zorgen voor voedselhulp hé. Stel, wij vallen stil, om welke reden dan ook, dan hebben zij het wel aan hun been hé. Dat is zo hé, decretaal, de gemeente moet voorzien in voedselhulp, dat is niet uitgebreid of gedetailleerd van hoeveel moet dat dan zijn. we hebben wel goeie contacten en we krijgen elk jaar wel een paar duizend euro voor de werking, want ze besteden het aan ons uit. Omdat er dus een vrijwilligersorganisatie is die het doet. Maar op die manier zijn ze er wel van af want het bestaat, maar ja, natuurlijk, het is de stedelijke overheid die daarover beslist. Maar met de OCMW medewerkers hebben we wel een goed contact. Ik vind dat ook belangrijk, ja.”

Vaststellingen (1)

- OCMW-wet 1976 = institutionalisering van het recht op maatschappelijke dienstverlening ifv het realiseren van een menswaardig bestaan.
- Maar:
 - Toenemende conditionalisering
 - Mensen vallen tussen de mazen van het net
 - Leefloon is ontoereikend
 - Gevolg: opvang van mensen door de liefdadigheidseconomie
 - Informele actoren – verdelen van basisgoederen aan mensen in nood – meestal door vrijwilligers
 - Institutionalisering van de liefdadigheidseconomie (cf. subsidiëring van en doorverwijzing)
 - Institutionalisering zorgt voor vals gevoel van garanderen van het recht op voeding (wordt gezien als verlengde van het OCMW)

→ Innovatieve praktijk of verdere institutionalisering en heropleving liefdadigheid?

Vaststellingen (2)

- Informele criteria installeren onderscheid tussen “deserving” & “undeserving” poor (vb. vrouw met kinderen, vrouw die zwanger is,...)
- Voorwaardelijkheid als uitsluitingsmechanisme: via gedragsvoorschriften: werkbereid, ecologisch, beleefd, dankbaar, verregaande inzage in leven, ...
- Focus op toegang tot duurzame, ecologische en gezonde voeding clasht met de (materiële) leefwereld van mensen in kwetsbare situaties (vb geen fornuis, koelkast,...)
- Nudging naar gezonde producten door ongezonde producten te beperken of betalend te maken

→ Recht op voeding wordt geïnstitutionaliseerd, ipv recht op voldoende inkomen.

Voedselhulp vanuit een mensenrechtenbenadering

- Recht op voedsel ≠ toegang tot voedselinitiatieven
- Mensenrechten als leidraad voor voedselhulp: 3 'speerpunten'
 1. Kader voedselhulp in een strategie om onderbescherming tegen te gaan.
 2. Bouw een lokaal netwerk uit van sociale partners
 3. Neem het perspectief van de cliënt ernstig

1. Kader voedselhulp in een strategie om onderbescherming tegen te gaan

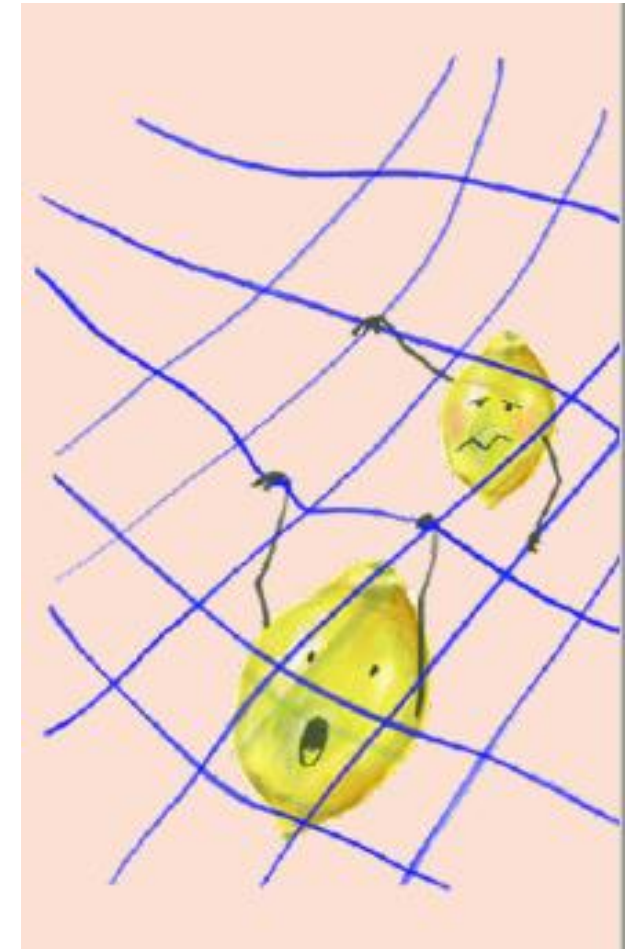

- Onderbescherming of non-take-up: elke niet verwezenlijking van een openbaar aanbod van rechten en diensten
- Decreet lokaal sociaal beleid:
 - Toegankelijkheid verhogen en onderbescherming tegen gaan
 - Geïntegreerd Breed Onthaal → verbinding van GBO-netwerk met voedselinitiatieven!
- Erkenning van voedselhulp als ‘noodhulp onder protest’:
 - Noodzakelijkheid van de voedselhulp
 - Problematisch karakter van de voedselhulp
- Ook het werk van de POD Maatschappelijke Integratie over non-take-up; <https://www.mi-is.be/nl/themas/armoede/bestrijding-van-de-non-take-up-van-de-sociale-rechten>

2. Bouw een lokaal netwerk uit van sociale partners

- Voedselinitiatief = vindplaats van mensen in een kwetsbare leefomgeving die vaak niet bereikt worden door reguliere hulpverlening → honger als katalysator voor rechtendetectie
- Oprichten eigen sociale dienst of organiseren van zitdagen van OCMW bij voedselinitiatieven
- Plek voor "ont-moeting"

→ Voedselhulp mag geen apart geïnstitutionaliseerd beleidsdomein zijn maar moet deel uitmaken van een strategie van armoedebestrijding en het ruimere sociaal beleid.

Coördinator uit de voedselbedeling in Blankenberge

“We hebben een vrijwilligster in het bestuur die mensen gaat bezoeken waarvan scholen en directies hen vertellen dat daar financiële problemen zijn. Zij was zelf ooit zorgcoördinator in een school en op die manier is zij de ideale persoon om dit op te nemen. Mensen kennen haar, dus de stap is kleiner voor hen om hulp te vragen. Ze werkt drempelverlagend, is aanwezig in de scholen, gaat mee met mensen naar organisaties – zet samen met hen de eerste stappen.”

3. Neem het perspectief van de cliënt ernstig

- Gebruikers van de voedselbedeling hebben vaak ervaringen van schaamte, stigma. Ze bevinden zich in een afhankelijke positie en zijn onderworpen aan de goodwill van de medewerkers → machtsrelatie met allerhande, vaak impliciet verwachte gedragsregels.
- Creëer warme laagdrempelige plek. Voorzie een aparte ontmoetingsruimte terwijl mensen staan te wachten op hun voedsel
- Betrek gebruikers in de organisatie van de werking: inrichting van de ruimte, procedures om voedsel te verdelen,...
- Zet in op vorming van vrijwilligers i.h.k.v. een klantvriendelijke ondersteuning

Conclusie

- Voedselhulp mag geen evidente dienstverlening zijn voor OCMW's.
- Zoeken naar positie van OCMW's tussen aan de ene kant een **rechtenbenadering** op sociale dienstverlening en aan de andere kant een **gunstbenadering** op sociale dienstverlening

→ Meewerken aan klantgerichte voedselondersteuning, maar verbinding blijven zoeken met structurele vormen van armoedebestrijding

VOEDSELINITIATIEVEN DIE SMAKEN NAAR MEER

Ingrediënten
om sterker
te staan
tegen armoede

- 19 APRIL 2023
- HOGENT, Voskenslaan 362, 9000 Gent.
- 9u-13u

- Interesse?
- Annick.Verstraete@hogent.be
- Didier.Reynaert@hogent.be